

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/126910,Usuniety-z-pracy-O-Kazimierzu-Moczarskim.html>

Tajne spec. znaczenia
(po wypełnieniu)
Nr ewidencyjny _____

ARKUSZ INFORMACYJNY*
(osoby rozpracowywane)

MOCZARSKI KAZIMIERZ

2. Imiona rodziców i nazwisko pan. matki **JAN, MICHAŁINA i W. WODZIŃSKA**
3. Data urodzenia **21.07.1907r.** 4. Miejsce urodzenia **WARSZAWA**
5. Narodowość **POLSKA** 6. Obywatelstwo **POLSKIE**
7. Rysopis: wzrost _____ oczy _____ włosy _____
znaki lub cechy szczególne _____
8. Wykształcenie **WYŻSZE - PRAWNICZE**
9. Zawód: wyuczony **PRAWNIK** wykonywany **DZIENNIKARZ**
10. Wykształcenie specjalne _____
11. Służba wojskowa _____
12. Nr dowodu osobistego i przez kogo wydany **51 2513293**
13. Miejsce pracy, zajmowane stanowisko, tel. służbowy **WYDAWNICTWO „EPOKA”
REDAKCJA „KURIER POLSKI”**
14. Poprzednie miejsca pracy i zajmowane stanowisko _____
15. Adres zamieszkania i nr telefonu **14-WA. ALEJE WYZWOLENIA
9 m 96 tel. 26-12-35**

* Arkusz informacyjny wypełniać sukcesywnie w miarę uzyskiwania materiałów.

Fotografia Kazimierza Moczarskiego, pochodząca prawdopodobnie z połowy lat 60. XX w., dołączona do „Arkusza informacyjnego (osoby rozpracowywane)” z 14 października 1967 r. (fot. z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

„Usunięty z pracy”. O Kazimierzu Moczarskim

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej (1948-1956) Stalinizm w Polsce

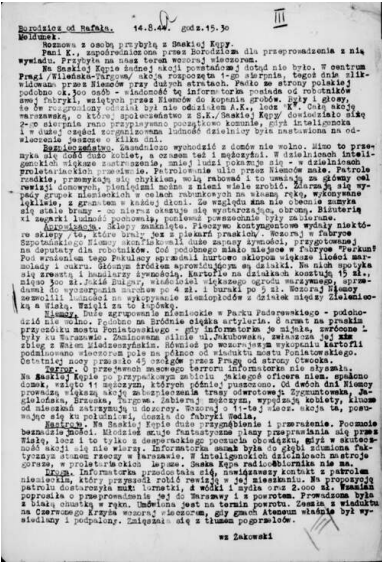
Autor: MAREK GAŁĘZOWSKI 21.07.2026

Pisarz, oficer Armii Krajowej, powstaniec, szef Biura Informacji i Propagandy ZWZ-AK. Trwał w służbie aż do chwili aresztowania przez „bezpiekę” w sierpniu 1945 r., które rozpoczęło jego wieloletnie cierpienia w komunistycznym więzieniu. Nigdy nie porzucił swoich zasad.

W „Wykazie osób zwolnionych lub przeniesionych z odpowiedzialnych stanowisk państwowych po roku 1967”, który znajduje się w zbiorach Archiwum IPN, wśród wielu innych podobnych zapisów znajdujemy i taką notkę:

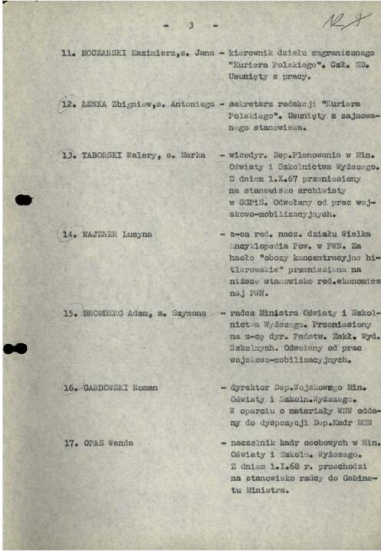
„Moczarski Kazimierz, s. Jana – kierownik działu zagranicznego »Kuriera Polskiego«. Czł. SD [Stronnictwa Demokratycznego]. Usunięty z pracy”.

Ta lakoniczna informacja jest w istocie świadectwem represji władz komunistycznego aparatu przemocy wobec bohatera Armii Krajowej, i (jak się wkrótce miało okazać) autora jednej z najważniejszych polskich książek minionego stulecia – „Rozmów z katem”, niemających chyba precedensu w dziejach literatury faktu.

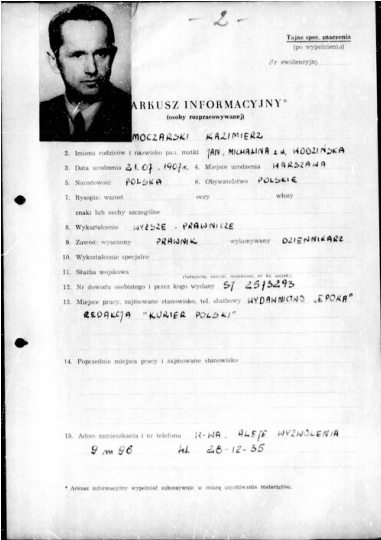

Meldunek „Borodiczka” do „Rafata” (Kazimierza Moczarskiego) z 14 sierpnia 1944 r. o sytuacji na warszawskiej Pradze. Pseudonimem „Borodicz” posługiwał się Aleksander Gieysztor, historyk,

po wojnie jeden z
najwybitniejszych mediewistów
polskich (z zasobu IPN)

Wykaz osób zwolnionych lub
przeniesionych z
odpowiedzialnych stanowisk
państwowych po roku 1967
zawierający informację o
usunięciu Kazimierza
Moczarskiego z pracy w „Kurierze
Polskim” (z zasobu IPN)

**Fotografia Kazimierza
Moczarskiego, pochodząca
prawdopodobnie z połowy lat 60.
XX w., dołączona do „Arkusza
informacyjnego (osoby
rozpracowywanej)” z 14
października 1967 r. (fot. z
zasobu IPN)**

W służbie Polsce

Oto Moczarski, oficer AK, aresztowany po wojnie przez komunistów, barbarzyńsko torturowany na kilkadziesiąt sposobów, skazany na karę śmierci zamienioną na dożywotnie więzienie, został następnie celowo umieszczony w jednej celi z niemieckim zbrodniarzem, Jürgenem Stroopem, kierującym stłumieniem powstania w getcie, a następnie zniszczeniem samego warszawskiego getta wiosną 1943 r. Przebywał w niej 255 dni!

Barbarzyńsko torturowany na kilkadziesiąt sposobów, skazany na karę śmierci zamienioną na dożywotnie więzienie, został następnie celowo umieszczony w jednej celi z niemieckim zbrodniarzem, Jürgenem Stroopem. Przebywał w niej 255 dni!

Tak wyjątkowo perfidny sposób postępowania komunistów wobec żołnierzy AK – uczestników walki konspiracyjnej z Niemcami – był często spotykany. Z niemieckimi zbrodniarzami przetrzymywano także dowódcę Kedywu, gen. Emila Fieldorfa „Nila”, zanim nie został zamordowany z wyroku komunistycznego sądu.

Urodzony w Warszawie Kazimierz Moczarski przez całe życie był związany z rodzinnym miastem. Tutaj kształcił się w prestiżowym gimnazjum Michała Kreczmara, którego uczniami w różnych latach byli, m.in.:

Antoni Słonimski, Stefan Starzyński i Richard Pipes.

Ukończył prawo na Uniwersytecie Warszawskim i Wyższą Szkołę Dziennikarską, a później pracował jako urzędnik w Ministerstwie Opieki Społecznej. Kiedy zaś Warszawa, jak i cały kraj, znalazły się pod okupacją, z początkiem 1940 r. wstąpił do Związku Walki Zbrojnej. Z czasem pod pseudonimem „Rafał” stał się wyróżniającym oficerem Biura Informacji i Propagandy KG ZWZ, a od lutego 1942 r. – Armii Krajowej. I w jej szeregach wziął udział w Powstaniu Warszawskim.

Wspomnienie sierpniowego zrywu

W swoim krótkim dzienniku powstańczym zanotował kilka uwag, czasem dalekich od stereotypowego widzenia sierpniowego zrywu. I tak pierwszego dnia walk był świadkiem jak wykonawca wyroku na Igo Symie, Roman Rozmiłowski, samodzielnie unieszkodliwił niemiecki samochód pancerny, atakujący pozycje powstańcze. 2 sierpnia widział zatrzymanie w pomysłowy sposób czołgu posuwającego się ul. Jasną:

„wycofał się, gdyż napotkał zaporę: sznurek przeciągnięty nisko przez ulicę, a na nim zawieszono trzy butelki z wodą. Długo medytował kierowca czołgu. W końcu zawrócił. Bał się ryzykować zetknięcia z nieznanym systemem obronnym »chytrych« powstańców. Racjonalizatorstwo popłaca”.

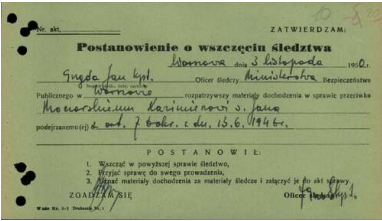
W końcu sierpnia odnotował śmierć trzynastoletniego Michała Rothenburga-Rościszewskiego „Misia” – syna z pierwszego małżeństwa swojego szwagra Witolda, wybitnego działacza konspiracji, zamordowanego przez Niemców rok wcześniej. Michał był żołnierzem batalionu „Czata 49” i zginął w zbombardowanym przez Niemców szpitalu powstańczym na Starym Mieście.

„Znałem tego chłopca. Nie mogę się z tym pogodzić, że »Miś« leżał tam, samotny, z raną czaszki i, że tony gruzu przygniotły jego niebieskie oczy i jego jasnobłond włosy. Takie to było przecież jeszcze dziecko”.

I wreszcie lapidarny, a jakże tragiczny w swej wymowie zapis z 4 października 1944 r.:

„Przegraliśmy. Kapitulacja. Ulice, place, podwórka – wypełnione mogiłami”.

kwietnia 1953 r., w którym opisał tortury stosowane wobec niego w czasie śledztwa, s. 2 (z zasobu IPN)

Postanowienie o wszczęciu śledztwa przeciwko K. Moczarskiemu z 3 listopada 1950 r., podpisane przez Jerzego Kaskiewicza. Ten oficer UB był jednym z oprawców torturujących „Rafała” w czasie przesłuchań poprzez: „wrywanie włosów”, „przypalanie”, „miażdżenie palców stóp”, „kopanie nóg i korpusu ciała” (informacje te znajdują się w piśmie Moczarskiego do Najwyższej Prokuratury Wojskowej wysłanym z więzienia w Sztumie i zostały później opublikowane w jego „Zapiskach”, w oprac. Andrzeja K. Kunerta)

Człowiek bez skazy

Dla Moczarskiego nie był to koniec walki. Wyszedł z miasta z ludnością cywilną, objął funkcję ostatniego szefa BIP KG AK, a po jej rozwiązaniu pełnił ją w NIE i w Delegaturze Sił Zbrojnych (choć należał do zwolenników ujawnienia podziemia). Trwał w służbie aż do chwili aresztowania przez „bezpiekę” w sierpniu 1945 r., które rozpoczęło jego wieloletnie cierpienia w komunistycznym więzieniu.

Miał rację Józef Rybicki, inny bohater AK,
kiedy osiem lat później na pogrzebie autora
„Rozmów z katem” nazwał go „człowiekiem
bez skazy”.

Wolność odzyskał wiosną 1956 r. W następnym roku zaczął pracę jako dziennikarz w „Kurierze Polskim”, dzienniku SD, z którym to ugrupowaniem politycznym był związany jeszcze przed wojną. I w 1967 r. został pozbawiony tej pracy, wskutek donosu oskarżającego go o „postawę antypaństwową”. Był to jeden z elementów rozpoczętej właśnie przez władze komunistyczne PRL kampanii antysemitkiej. Moczarski zdecydowanie się jej sprzeciwił, dając po raz kolejny dowód prawości swojego charakteru, co dla komunistów było właśnie „postawą antypaństwową”.

Miał rację Józef Rybicki, inny bohater AK, kiedy osiem lat później na pogrzebie autora „Rozmów z katem” nazwał go „człowiekiem bez skazy. Rycerzem bez skazy”.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ